

BISTVENE UGOTOVITVE

Na podlagi opravljene preiskovalne preiskave in izvedenih dokazov je preiskovalna komisija sprejela naslednje bistvene ugotovitve, s katerimi v zvezi z njenimi pooblastili v okviru predmeta in namena određene parlamentarne preiskave glede tim. zadeve »Farrokh« ugotavlja naslednje:

»1. SPLOŠNE UGOTOVITVE

1.1. Ugotovitve glede poslovanja in odgovornosti poslovnih oseb Nove Ljubljanske banke d.d., Ljubljana

Na začetku decembra 2008 je družba Farrokh Ltd. pri NLB odprla transakcijski račun ter podpisala pogodbo za opravljanje plačilnega prometa. Po javno dostopnih evidencah je bilo podjetje ustanovljeno leta 2006 na Britanskih deviških otokih. Lastnik in direktor tega podjetja je bil v poslovnem in finančnem svetu neznani Iraj Farrokhzadeh, državljan Velike Britanije, po rodu pa Iranec.

Kmalu po sklenitvi poslovnega sodelovanja je začelo prihajati do neobičajnih transakcij preko računa pri NLB. Obseg prilivov in odlivov na transakcijskem računu je hitro naraščal, še posebej pa velja izpostaviti frekvenco, vrednost ter število prilivov in odlivov. Prilivi so bili še v istem dnevu razdrobljeni na tudi do 50 prilivov ter prenakazani na neznane račune v tujini. Tovrstno poslovanje preko računa pri NLB je potekalo do konca 2010, ko je Banka Slovenije odredila, da mora NLB prekiniti poslovanje z družbami komitenta Iraja Farrokhzadeha. V tem času se je preko računa obrnilo okoli 1.000 milijonov evrov, mesečni zneski prenakazil preko tega računa pa so segali tudi do 70 milijonov evrov.

Te transakcije so bile neobičajne iz več razlogov. Podjetje Farrokh z Britanskih deviških otokov je bila dejansko poslovna lupina brez lastne poslovne dejavnosti in je služilo zgolj temu, da se je preko njega prenakazoval denar podjetja Farrokhzadeh Partnership Co. s sedežem v Iranu, prav tako v lasti Iraja Farrokhzadeha. Izvor sredstev za izvajanje plačilnega prometa ni poznan. NLB nikoli ni poskušala ugotoviti dejanskega izvora milijarde evrov sredstev, ki so končali na preko 9000 računov končnih koristnikov sredstev. 80 % sredstev je je sicer izhajalo iz poslovnega računa družbe Farrokhzadeh Partnership Co., ki ga je Farrokhzadehovo podjetje imelo pri iranski banki Export development bank of Iran (v nadaljevanju: EDBI). Transakcije iz tega računa so se preko NLB izvajale tudi v **obdobju, ko je bila EDBI pod omejevalnimi ukrepi Sveta EU z Izvedbeno uredbo št. 668/2010.**¹

V celotnem obdobju poslovanja preko NLB je s strani korespondenčnih bank naraščala frekvenca zavrnitev nakazil iz računa Farrokh Ltd. Tuje banke so začele opozarjati na sumljivost transakcij, blokirati transakcije in reklamirati nakazila v smislu, da je izvor gotovine neznan. Iraj Farrokhzadeh je zato v sodelovanju z NLB odprl še dva računa za novoustanovljeni podjetji Al Samaa Ltd. in GLS Services Ltd. Podjetje Al Samaa iz Združenih arabskih emiratov se je v Združenih državah Amerike zapletlo v afero, ki opozarja na sum nezakonitega poslovanja družbe, s

---

¹ Izvedbena uredba Sveta (EU) št. 668/2010 z dne 26. julija 2010 o izvajanju člena 7(2) Uredbe (ES) št. 423/2007 o omejevalnih ukrepih proti Iranu, UL L 195, 27. 7. 2010, str. 25–36; str. 195/25: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:195:0025:0036:EN:PDF>>.

tem pa meče senco tudi na NLB. O tem so podrobneje pisali tudi ameriški mediji:² Al Samaa je preko slovenske banke (na podlagi zapisa lahko sklepamo, da je šlo za NLB) amerškemu državljanu Robertu Bakerju nakazalo sredstva, ki jih je ta prenakazoval dalje. Baker kljub angleškemu imenu ni bil Američan, temveč Iranec Majid Karim, ki je prevzel ameriško državljanstvo in se tudi preimenoval. Baker je seveda prenakazoval denar Karimu, torej samemu sebi pod iranskim aliasom. Pri tem sta nastopila dva problema. Ameriški preiskovalci so namreč ugotovili, da se Karim nikoli ni odpovedal iranskemu državljanstvu in ga je dejansko uporabljal za različne prikrite transakcije in kar je še huje Baker oz. Karim je naredil celotno kariero kot inženir v ameriški mornarici, kjer je imel dostop do strogo zaupnih podatkov.

V poročilu podrobneje opisujemo več primerov, ki kažejo na spornost okoliščin iranskega posla z NLB. Izjemno visok promet podjetja na računu, odprtem pri NLB, drobljenje nakazil, dejstvo, da je bil promet med prilivi in odlivi izravnani in da je šlo za denar, ki je prihajal iz iranske banke, ki je bila po Izvedbeni uredbi št. 668/2010 pod omejevalnimi ukrepi - vse to kaže na sum pranja denarja in financiranja terorizma družbe, ki je imela poslovni odnos z največjo državno banko NLB. Dokumenti, ki jih je pridobila preiskovalna komisija, dokazujejo, da je bilo vodstvo NLB aktivno zainteresirano za to poslovno sodelovanje in je vztrajalo pri njem kljub številnim vprašanjem in opozorilom s strani bančnih uslužbencev in tujih bank. Da bo še bolj razumljiva teža tega poslovnega odnosa naj navedemo, da je bil obseg plačilnega prometa, ki ga je za družbo Farrokh Ltd. izvajala NLB, v določenem obdobju največji med vsemi komitenti NLB! V obdobju med 2008 in 2010 nobena družba (komitent NLB) ni izvajala večjega plačilnega prometa, kot družba Farrokh Ltd. z 2 dolarjema ustanovnega kapitala.

Ključno vprašanje je, kako je lahko NLB omogočila izvajanje plačilnega prometa podjetju, ki je svoj denar črpal iz računa pri iranski banki, ki je bila pod omejevalnimi ukrepi EU? Gre za vprašanje odgovornosti uprave, delovanja notranjih kontrol v banki in vzpostavitve ustreznih politik ter sistema preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma. Kot ugotavljamo v tem vmesnem poročilu, je NLB »odpovedala« pri vseh treh področjih. Medtem, ko so tuje banke zavračale prejem nakazil s strani evropske banke (NLB), ker so le-ta (posredno) izviral iz Irana, torej države pod omejevalnimi ukrepi, je NLB brez dileme takšne finančne operacije izvajala celi dve leti. Ob tem se postavlja tudi vprašanje vloge Banke Slovenije. Je mogoče, da je NLB brez težav kršila Uredbo EU, ne da bi regulator Banka Slovenije pravočasno odreagirala?

Nižje ravni uslužbencev pri NLB so nadrejene neprestano opozarjale na sumljivo aktivnost ter izpostavljale, da je sodelovanje s podjetjem zaradi omejevalnih ukrepov zoper Iran tvegano. V interni komunikaciji je bil večkrat izražen sum pranja denarja.

Pranje denarja je seveda popularen naziv za proces v katerem se opravijo transakcije na način, da se prikrije pravi vir sredstev. Ena od oblik poteka tudi preko plačilnega prometa banke iz varne države. Tehnično se izvede tako, da se transfer sredstev opravi preko banke, ki to omogoča oz. pranja denarja sploh ne spremlja. Priliv sredstev se razdobi na več manjših nakazil končnim koristnikom - različnim pravnim in fizičnim osebam, ki potem denar praviloma dvignejo v gotovini ali pa uporabijo za nakup deležev v podjetjih.

---

² Glejte: <<https://www.navytimes.com/story/military/2016/02/24/exclusive-navy-engineer-secret-access-accused-concealing-double-life-iranian-citizen/80854928/>>.

Tipični znaki takšne oblike pranja denarja so neobičajno velik promet na transakcijskem računu, ogromno prilivov in še več odlivov, nenavadni nameni nakazil (dopust, stroški življenja, najemnina, šolanje itd.) izravnane prilivov z odlivi (ves denar se posreduje dalje) in pogoste reklamacije bank prejemnic, da so nameni nakazil nejasni ali pa da gre nakazilo za katerega se zahteva razjasnitev vira.

Urad za preprečevanje pranja denarja (v nadaljevanju: Urad) ima na svoji spletni strani pod rubriko »Tipologije pranja denarja«³ predstavljene ključne karakteristike tovrstnega kaznivega dejanja, ki naj bi služile kot pomoč pri prepoznavanju sumov pranja denarja in financiranja terorizma. V sklopu tega zapišejo:

Po uveljavljeni definiciji **Projektne skupine za finančno ukrepanje (angl. Financial Action Task Force – FATF)**,⁴ ki deluje pod okriljem OECD, je proces pranja denarja postopek prikrivanja nelegalnega premoženja, ki poteka v treh fazah:

- **Plasiranje sredstev (angl. placement)** v finančni sistem države, npr. prenos gotovine čez mejo, elektronska nakazila v tujino, zamenjava v drugo valuto (banke, menjalnice, igralnice, pošte).
- **Prikrivanje izvora denarja (angl. layering)** vključuje finančne operacije v tujini preko različnih finančnih institucij, uporaba off-shore podjetij, fiktivna nakazila in pogodbe, drobljenje zneskov, navidezno zadolževanje, uporaba sefov, nakup plačilnih instrumentov z gotovino, tihotapljenje gotovine, dvojno računovodstvo, preprodaja nepremičnin.
- **Integracija (angl. integration)** oziroma vključitev sredstev v gospodarstvo ali ponovno investiranje v kriminalno dejavnost.

Po natančni preučitvi gradiva, povezanega s primerom Farrokh, preiskovalna komisija ugotavlja, da poslovni odnos med družbami v solastništvu oziroma upravljanju Irajja Farrokhzadeha ter NLB prav v vseh treh očkah izpolnjuje faze postopka ugotavljanja suma pranja denarja, kot ga razume Urad na podlagi pravil OECD. Zato je nerazumljivo, da je lahko NLB dve leti opravljala plačilni promet za družbe Farrokh Ltd., Al Samaa Ltd. in GLS Services Ltd., ne da bi prijavila sumljive transakcije. Podrobneje to opisujemo **v I. in II. Dodatnem vmesnem poročilu**.

Uprava NLB kljub opozorilom nižjih ravni ni ustrezno ukrepala. Še več, v dveh sklepih uprave je komitenta celo oprostila plačila prilivne provizije. Tedanji upravi banke NLB (pod vodstvom Draška Veselinoviča in Boža Jašoviča) sta za ugotovljene kršitve Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma objektivno odgovorni. Objektivno in subjektivno odgovorni sta tudi za nevzpostavitev sistema preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma ter nevzpostavitev internih kontrol, prav tako pa sta odgovorni za morebitne potrjene sume kaznivih dejanj, povezanih s primerom Farrokh.

1.2. Ugotovitve glede dela, delovanja, vodenja in poslovanja Urada za preprečevanje pranja denarja

Dne 30. 7. 2009 je Urad izdal »Smernice za izvajanje Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma za pravne in fizične osebe, ki opravljajo

³ http://www.uppd.gov.si/si/javne_objave/tipologije_pranja_denarja/

⁴ Glej: <<http://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/#d.en.11223>>.

posle v zvezi z dejavnostjo prometa nepremičnin« (št.: 460-d-2837/2009).⁵ V smernicah je tudi nabor indikatorjev, ki naj bodo poslovnim subjektom v pomoč pri presoji sumljivih transakcij, povezanih s sumi pranja denarja in financiranja terorizma. Posledično bi morala omenjene indikatorje pri presoji sumljivosti transakcij pri svojem poslovanju upoštevati tudi banke, na vsak način pa bi po njih moral ravnati Urad v primeru, da bi bil s strani poslovnih subjektov naprošeni za strokovno pomoč pri presoji sumljivosti transakcij.

Indikatorji v dokumentu se nanašajo na več področji in sicer:

1. Indikatorji, ki se nanašajo na račun:

- 1.1 Na računu je za poslovanje pooblaščenih več oseb, ki niso v očitnem sorodstvenem razmerju.
- 1.2 Račun odprt za pravno osebo, ki ima enak naslov kot druga pravna oseba, na katerih je za poslovanje pooblaščen ista fizična oseba.
- 1.3 Fizična oseba odpre več računov, na katere prejema majhna nakazila.
- 1.4 Račun odpira fizična ali pravna oseba, ki je vključena v aktivnosti organizacije ali fundacije, ki podpira cilje in zahteve teroristične organizacije.
- 1.5 Račun odpira fizična ali pravna oseba, ki bi lahko bila povezana s teroristično organizacijo.

Relevanten indikator za primer Farrokh predstavlja tč. 1.2. Farrokhzadeh je bil namreč pooblaščenec podjetja GLS Services in lastnik in direktor Al Samaa, obe podjetje pa sta bili registrirani na istem naslovu (Shaki Consultants, P. O. Box 31291, Ras Al Khaimah, UAE).

2. Indikatorji, ki se nanašajo na sklenitev poslovnega razmerja

- 2.1 Poslovno razmerje se sklepa za pravno osebo, ki ima enak naslov kot druga pravna oseba, na katerih ja za poslovanje pooblaščen ista fizična oseba.
- 2.2 Fizična oseba sklene več razmerij, na podlagi katerih sklene več manjših poslov.
- 2.3 Poslovno razmerje sklepa fizična ali pravna oseba, ki je vključena v aktivnosti organizacije ali fundacije, ki podpira cilje in zahteve teroristične organizacije.
- 2.4 Razmerje sklepa fizična ali pravna oseba, ki bi lahko bila povezana s teroristično organizacijo.

Iz zgornjega nabora indikatorjev je bil izpolnjen 2.1. po enaki obrazložitvi, kot 1.2., o širokem razumevanju indikatorjev pa seveda tudi 2.2.

3. Indikatorji, ki se nanašajo na stranko

- 3.1 Stranka želi vstopiti v poslovno razmerje, ki ni skladno z njenimi cilji.
- 3.2 Ni logične povezave med izvršenimi posli in dejavnostjo stranke.
- 3.3 Izjave in podatki pri postopku identifikacije so nekonsistentni (napačno navajanje prebivališča državljanstva, priimka, datuma rojstva, naziva podjetja, sedeža podjetja, dejavnosti).
- 3.4 Veliko število pooblaščenecv za sklepanje poslov v imenu pravne osebe ali NPO.

---

⁵ Glej:

<http://www.uppd.gov.si/fileadmin/uppd.gov.si/pageuploads/zakonodaja/Smernice_NDavgzad.pdf>.

3.5 Stranka prihaja (ima stalno ali začasno bivališče) iz države ali regije, ki podpira terorizem ali financiranje terorizma.

3.6 Stranka se nahaja na seznamu Varnostnega sveta Združenih narodov ali na seznamu Evropske unije, zoper katero velja omejevalni ukrep prepovedi posedovanja in razpolaganja s finančnimi sredstvi.

Izpolnjen je bil indikator 3.2.: komitent namreč nikoli ni predložil iranskega certifikata, s katerim bi dokazoval pooblastilo za opravljanje plačilnega prometa za iranske fizične in pravne osebe. Izpolnjen je bil tudi indikator 3.5., saj je bilo NLB znano, da sredstva prihajajo iz računa družbe Farrokhzadeh Partnership Co. Iran pri Export Development bank of Iran.

4 Indikatorji, ki se nanašajo na transakcijo

4.1 Ista oseba izvrši več transakcij v isti podružnici z očitnim namenom uporabe različnih blagajnikov.

4.2 Polog nepreštete gotovine, ki se po šteju položi na račun v zneskih, za katere ne velja obveznost identifikacije ali sporočanja.

4.3 Uporaba produkta, za katerega se plača visoka provizija (npr. Western Union, Moneygram).

4.4 Pri transakciji stranka uporablja produkte (vrednostni papirji, čeki...) z neformalnimi zapisi, inicialkami, znaki.

Glede na to, da je Urad izdajal smernice in izobraževal bančne uslužbence o ukrepih za preprečitev pranja denarja in financiranja terorizma, je moral v primeru posvetovanj z uslužbenci bank zagotovo pridobiti dodatne informacije o naravi posameznega posla, preden je lahko svetoval banki ukrepanje. Preiskovalna komisija glede na pridobljeno dokumentacijo, kjer je večkrat citirano, da so se uslužbenci NLB posvetovali z Uradom o konkretnem primeru poslovanja s komitentom Farrokhzadehom (temu dejstvu pa pritrjuje tudi zapis v zapisniku srečanja med Uradom in Sovo z dne 15. 11. 2010 – **podrobneje v II. Dodatnem vmesnem poročilu**), upravičeno domneva, da je bil Urad podrobneje seznanjen s primerom še preden je sprožil postopek za preučitev sumljive transakcije.

Urad sicer deluje na podlagi sledečega nabora zakonov in zadnjega sprejetega in veljavnega zakona (navajamo časovno evolucijo zakona):

- Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma – ZPPDFT (Uradni list RS, št. 60/07 z dne 6. 7. 2007),
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma – ZPPDFT-A (Uradni list RS, št. 19/10 z dne 12. 3. 2010),
- Zakon o dopolnitvah Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma – ZPPDFT-B (Uradni list RS, št. 77/11 z dne 3. 10. 2011)
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o igrah na srečo – ZIS-E (Uradni list RS, št. 108/12 z dne 29. 12. 2012),
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma – ZPPDFT-C (Uradni list RS, št. 19/14 z dne 17. 3. 2014).

Zakon Uradu določa pristojnosti in orodja, s katerimi lahko te pristojnosti uveljavlja. V konkretnem primeru preiskovalna komisija ugotavlja, da Urad ni izvršil vseh nalog, ki mu jih zakon nalaga, prav tako pa ni izkoristil pristojnosti in ukrepov, ki

mu jih zakon omogoča. Na podlagi tega zaključujemo, da predstojnik Urada ni ravnal z dolžno skrbnostjo, ki mu jo nalaga funkcija, zato je objektivno in subjektivno odgovoren za neustrezno ukrepanje Urada ob sumu kršitev v NLB v zadevi »Farrokh«.

19. alineja 91. člena ZPPDFT pravi: 'Z globo od 12.000 – 120.000 evrov se kaznuje pravna oseba, če Uradu v zakonskem roku ne sporoči predpisanih podatkov, kadar v zvezi s transakcijo obstajajo razlogi za sum pranja denarja in financiranja terorizma'. Urad je dne 22. 7. 2010 na podlagi obvestil tujih nadzorniških uradov (francoskega in madžarskega) odprl dosje 'sumljiva transakcija' in na lastno pobudo (kar mu seveda omogoča ZPPDFT) začel zbirati podatke o sumljivih transakcijah Irajja Farrokhzadeha. Z drugimi besedami – NLB ni prijavila sumljive transakcije, pa bi jo morala (to je v Odredbi z dne 14. 12. 2010 sicer ugotovila tudi Banka Slovenije). NLB je torej de facto kršila določbe ZPPDFT, tovrstni prekršek pa je v zakonu okarakteriziran kot 'najtežja kršitev'. Za tovrstne kršitve prej omenjeni 91. člen predvideva denarno globo v znesku do 120.000 evrov, za kar pa se Urad ni odločil. S tem je opustil dolžno ravnanje, ki mu ga nalaga ZPPDFT, hkrati pa ni opravil naloge, za katero je bil v prvi vrsti tudi ustanovljen – kaznovanje kršiteljev z namenom, da v prihodnje ne bodo kršili zakona.

Na vprašanje pred preiskovalno komisijo zakaj Urad ni že prej sprožil postopka pregleda komitenta Farrokhzadeha, tedanji direktor Urada Plausteiner razloži, da lahko začnejo postopek v primeru, če dobijo samo prijavo sumljive transakcije, gotovinske transakcije v višini nad 30.000 evrov in prijavo tujega Urada.

Zaslišanje Andrej Plausteiner:

PREDSEDNIK: »Kako je možno, da v banki 20 mesecev pere denar, Urad za preprečevanje pranja denarja pa ničesar ne ve o tem?«

ANDREJ PLAUSTEINER: »Ja, možno je zato, ker urad dobiva - mi dobivamo samo prijave, se pravi, tri vrste podatkov dobimo na urad. Se pravi, sumljive transakcije, ne glede na znesek, potem dobivamo gotovinske transakcije v višini nad 30 tisoč evrov, torej če je nekdo dvignil denar v gotovini, bi to dobili, ampak v tem primeru ga ni. Potem, če dobimo prijavo tujega urada, kot je bilo v tem primeru, in pa seveda zdaj, ko imamo od leta 2010, se mi zdi, vsa nakazila v države, ki so visoko tvegane za pranje denarja, nad 30 tisoč evrov, zdaj je znesek nad 15, ampak to gre za nakazila iz države. Mi ne dobivamo kar avtomatsko na urad vseh transakcij, recimo, nad določenim zneskom, ki bi šle v tujino; ne vem, ali sploh kakšen urad to ima, nekateri mogoče...«

PREDSEDNIK: »Ampak to bi dobili, če bi se, recimo, pozanimali pri Banki Slovenije.«

ANDREJ PLAUSTEINER: Banka Slovenije je pa nadzornik, ki opravlja ciljne preglede. Se pravi, če bi Banka Slovenije...«

PREDSEDNIK: »Ne, ne, če bi banka, če bi vi, saj zakon vam dovoljuje, da pridobite podatke od institucij, če bi vi, recimo, sporadično, redno vsake tri mesece ali pa vsakih šest mesecev prosili Banko Slovenije, naj vam sporoči določeno kategorijo transakcij, ki so se dogajale, bi dobili te podatke, kajne?«

ANDREJ PLAUSTEINER: »Kolikor jaz vem, ima Banka Slovenije samo nek,

spremlja nek promet, ona pa nima podatkov o sumljivih transakcijah, o konkretnih zadevah, razen če to ugotovi v nadzoru.«

PREDSEDNIK: *»Saj ima cel plačilni promet, bančni.«*

ANDREJ PLAUSTEINER: *»Ja, ampak mi ne naročamo kar celega plačilnega prometa. Po našem zakonu sprejemamo sumljive gotovinske in te transakcije v tujini.«*

In ker prijave s strani NLB niso dobili, niso mogli prej sprožiti postopka. Vendar pa je z dejstvom, da je Urad sam sprožil postopek presoje sumljive transakcije (torej brez predhodne prijave banke) ta argument demantiran. Glede na pridobljeno dokumentacijo bi moral Urad sprožiti postopek vsaj marca 2010, ko je prejel uradno zaprosilo s strani francoskega nadzorniškega organa. Glede na večkratno poizvedovanje uslužbencev NLB pa bi moral podatke zahtevati že prej, prav tako bi moral opraviti podrobnejši pogovor s pooblaščenko za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma na NLB Zdenko Bernik Strelec. Prvič se je predstojnik Urada v zadevi »Farrokh« z njo sestal šele 14. 12. 2010, ko je Banka Slovenije že izdala Odredbo, s katero je zahtevala ukrepanje na področju pranja denarja ter prekinitve storitve ProKlik za komitenta Farrokhzadeha.

Urad je pri preverjanju sumljivih transakcij v NLB kršil tudi lastno normativno podlago. Ko je 22. 7. 2010 odprl dosje 'sumljiva transakcija', bi moral od tistega trenutka naprej podrobno spremljati prav vsako transakcijo, ki jo izvaja preiskovanec, v tem primeru komitent Farrokhzadeh. Pa je Urad s tistim dnevom naprej ravnal ravno nasprotno - opustil je vsakršni nadaljnji nadzor poslovanja in omogočil, da je komitent nemoteno posloval z NLB.

Iraj Farrokhzadeh je še naprej izvajal prenose sredstev, drobil nakazila na manjše zneske ter nakazoval sredstva z nenavadnimi navedbami namena nakazila. Po ZPPDFT (91. člen) se nadaljevanje opravljanja sumljivih transakcij prav tako kategorizira kot 'najtežja kršitev' z zagroženo kaznijo do 120.000 evrov. Tudi v tem primeru Urad NLB-ju ni izrekel kazni, kar je pred Preiskovalno komisijo potrdil takratni direktor Urada Andrej Plausteiner:

Zaslišanje Andrej Plausteiner:

PREDSEDNIK: *»...Po Zakonu o preprečevanju pranja denarja, 91. člen, se nadaljevanje z opravljanjem sumljivih transakcij kategorizira kot najtežja kršitev z zagroženo kaznijo do 120 tisoč evrov. Ste jo izrekli?»*

ANDREJ PLAUSTEINER: *»Ne, nismo.«*

PREDSEDNIK: *»Zakaj ne?«*

ANDREJ PLAUSTEINER: *» molk«*

PREDSEDNIK: *»Zakaj ne?«*

ANDREJ PLAUSTEINER: *»Ja, nismo je izrekli, ker je Banka Slovenije, sem že rekel, naredila pregled...«*

PREDSEDNIK: *»Takrat Banka Slovenije o tem sploh še obveščena ni bila.«*

59. člen ZPPDFT predvideva, da lahko Urad od banke zahteva, da mu banka posreduje vse podatke o nakazilih subjekta, za katerega obstajajo razlogi za sum pranja denarja ali financiranja terorizma in to še preden se izvede vsaka posamezna transakcija. To pomeni, da bi skladno s pooblastili, ki jih Uradu omogoča zakon, le-ta lahko potem, ko je v zadevi »Farrokh« odprl dosje 'sumljiva transakcija', pregledoval vsako od transakcij, ki jih je še naprej izvajal Farohzadeh preko svojih podjetij. Pa tega ni počel:

Zaslišanje Andrej Plausteiner:

PREDSIEDNIK: »Da lahko urad ob banke zahteva, da mu posreduje vse podatke o nakazilih subjekta, za katere obstaja razlog za sum pranja denarja ali financiranja terorizma, še preden se izvede vsaka transakcija. Z drugimi besedami, tam je bilo 50 transakcij na dan, vi ste imeli v zakonu pooblastilo, da za vsako od transakcij, ki so na dnevnem redu banke, dobite vse ustrezne informacije in da predhodno vam sporočijo, preden izvedejo transakcijo. Ste vi to naredili, ste uporabili ta člen zakona?«

ANDREJ PLAUSTEINER: »Tako kot sem rekel, oni ponavadi... Ne, tega člena, bi moral zdajle pogledat. Ampak oni prijavijo...«

PREDSIEDNIK: »Saj sem vam prebral...«

ANDREJ PLAUSTEINER: »V nekem trenutku, ko ugotovijo sumljivo transakcijo, pač to prijavijo uradu in takrat mi odpremo zadevo. In oni...«

PREDSIEDNIK: »In takrat nehate spremljati, torej so oni spet na varni strani...«

ANDREJ PLAUSTEINER: »Ne, spremljamo, če damo tako navodilo, ne vem, kateri člen točno je...«

PREDSIEDNIK: »A torej takega navodila niste dali?«

ANDREJ PLAUSTEINER: »Mislim, da v tem primeru ne.«

PREDSIEDNIK: »Torej vi kot predstojnik urada takega navodila niste dali. Bili ste soočeni s sumom pranja denarja epohalnih razsežnosti, vi ste pa rekli, okej, ustavimo z 22. 7.«

ANDREJ PLAUSTEINER: »Glejte, te epohalne razsežnosti se do zdaj niso dokazale. In tudi ko smo dobili informacijo...«

PREDSIEDNIK: »Takrat so odprli sumljivo transakcijo, torej za vas je to veljalo kot sumljiva transakcija.«

ANDREJ PLAUSTEINER: »Je, ampak ni avtomatsko, mi ne zahtevamo, da za vsako nadaljnjo potem pošiljajo...«

PREDSIEDNIK: »Zakaj pa ne, če je sumljiva transakcija, saj ste sami povedali, da je sumljiva transakcija - 9.400 računov, 800 milijonov, več kot 20 tisoč nakazil. Sami ste rekli, da je to sumljiva transakcija, izpolnjuje vse tiste tri karakteristike pranja denarja, ki jih imate navedene na vaši spletni strani, na prvi strani tipologije pranja denarja.«

ANDREJ PLAUSTEINER: »Se strinjam. Razlogi za sum so bili, dali smo to policiji in...«

Urad je imel na podlagi ZPPDFT pooblastila celo za to, da bi za 72 ur zaustavili vsako posamično transakcijo (57. člen). To bi lahko naredil kar na podlagi ustne odredbe. Tudi tega določila zakona Urad ni izkoristil, zato je lahko komitent Farrokhzadeh nemoteno posloval naprej, kljub temu, da so bile njegove finančne operacije na Uradu označene kot sumljive.

ZPPDFT v delu, ko govori o sumljivih transakcijah in sumljivih osebah (54. člen), Uradu omogoča, da o sumljivi osebi podatke preverijo tudi pri drugih državnih organih (56. člen). Glede na to, da so bili o sumljivi osebi, Iraj Farrokhzadehu, s strani tuje sestrške institucije povprašani že marca 2010, bi lahko že tedaj opravili poizvedovanje na policiji. Pa tega na Uradu niso storili, ampak so pri policiji poizvedovali šele 14. 10. 2010, torej sedem mesecev kasneje, oz. šele tri mesece za tem, ko so že odprli dosje 'sumljiva transakcija'.

Dne 22. 7. 2010 je Urad s tem, ko je odprl dosje 'sumljiva transakcija' de facto sprožil postopek preverjanja suma pranja denarja in financiranja terorizma. Po zakonu, ki je veljal v tistem času, Urad ni imel inšpekcijskih pooblastil, ampak je moral za ta namen zaprositi Banko Slovenije. Nerazumljivo je, zakaj je Urad čakal do oktobra, torej sedem mesecev od prvega opozorila in kar polne tri mesece po tem, ko je sam ugotovil, da gre za sumljive transakcije, da je pozval Banko Slovenije k izvedbi inšpekcijskega pregleda. Od marca 2010, ko je bil Urad prvič opozorjen na primer Farrokh, do julija 2010, ko je sprožili postopek preverjanja sumljive transakcije, se je preko računov Farrokha v NLB v tujino prenakazalo za več sto milijonov evrov. S pravočasnim ukrepanjem bi lahko Urad bistveno zmanjšal vsoto domnevno opranega denarja v NLB, z doslednim upoštevanjem določil ZPPDFT pa bi tudi po 22. 7. 2010 skupni znesek nakazil znižal še za nekaj 100 milijonov evrov.

Na seji Komisije za nadzor javnih financ junija 2011 je ob predstavitvi letnega poročila za leto 2010 tedanji direktor Plausteiner dejal: »Ko urad dobi zadevo, ki je v tistem trenutku mogoče aktualna, ki se transakcije dogajajo in ocenimo, da je stopnja sumljivosti zelo velika, se **tako**j povežemo s policijo in damo tako oceno naprej«. Ko je Plausteiner izrekel te besede, je že dobro poznal primer Farrokh. Kljub temu je poslancem razlagal, da ob aktualnih sumih takoj obvestijo Policijo. Vendar pa v primeru Farrokh temu ni bilo tako: 22. 7. 2010 je Urad te transakcije označil za sumljive, Generalna policijska uprava (v nadaljevanju: GPU) pa je s kratkim obvestilom, da naj preveri 5 oseb brez navedbe okoliščin in razlogov za sum, obvestil šele 14. 10. 2010. Prvo vsebinsko obvestilo pa je na Policijo posredoval šele novembra 2010, torej štiri mesece po tem, ko je sam ugotovil, da gre v primeru Farrokh za sumljive transakcije.

Na izjemno počasnost Urada kažejo tudi ostale aktivnosti v zvezi z ukrepi, ki jih je podvzel v tem konkretnem primeru. Na Uradu so o primeru Farrokh začeli zbrati informacije z 12. 7., kljub temu pa so šele mesec dni kasneje posredovali dopis na ostale banke, če ima še katera od njih poslovni odnos s Farrokhzadehom.

Uradu je bilo že 22. 7. 2010 znano, da ima Iraj Farrokhzadeh pri NLB odprt tudi osebni nerezidenčni račun. Kljub temu je šele 18. 11., oziroma štiri mesece kasneje od NLB zahteval, da naj mu posreduje kartico prometa še po tem računu.

Urad si je pri svojem delu privoščil tudi številne nerazumljive napake. Zneske s premalo ničlami je pošiljal v uradnih dopisih sestrskim organizacijam pa tudi Policiji

(o tem več v II. Dodatnem vmesnem poročilu). Preiskovalna komisija ne najde razumne razlage za napake, ki si jih je privoščil Urad pri uradni komunikaciji s tretjimi osebami. Urad je uradna državna institucija, ki s svojo strokovnostjo in specializiranostjo na področju preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma zastopa Republiko Slovenijo tudi navzven.

Andrej Plausteiner je kot predstojnik Urada s svojim ravnanjem (oziroma neukrepanjem) po mnenju preiskovalne komisije kršil tudi več temeljnih načel po Zakonu o javnih uslužbenih.⁶ Pri tem mislimo na kršitev načela strokovnosti, ki zahteva, da javni uslužbenec **izvršuje javne naloge** strokovno, vestno in **pravočasno**. **V I. in II. dodatnem vmesnem poročilu** podrobneje dokazujemo, da tedanji direktor ni deloval ne strokovno, ne pravočasno, mestoma pa z normativno podlago zaupanih mu upravno-nadzorstvenih nalog sploh ni izvrševal.

S svojo neodzivnostjo je kršil tudi **načelo odgovornosti za rezultate, ki predvideva**, da javni uslužbenec odgovarja za kvalitetno, **hitro in učinkovito** izvrševanje zaupanih javnih.

Obvezna sestavina pogodbe o zaposlitvi javnega uslužbenca je tudi Kodeks ravnanja javnih uslužbencev.⁷ Ta v svojem 9. členu pravi: »Javni uslužbenec mora vedno ravnati tako, da ohranja in **krepi zaupanje javnosti v poštenost, nepristranskost in učinkovitost opravljanja javnih nalog.**« Pozneje ugotovljeno ravnanje Urada v zadevi »Farrokh« dokazuje, da so bila ravnanja predstojnika Urada Plausteinerja v nasprotju z določili kodeksa, saj odziv Urada na izpostavljeni primer ne krepi, ampak krni zaupanje javnosti v poštenost in učinkovitost opravljanja javne službe. Preiskovalna komisija posebej izpostavlja ta primer iz razloga, ker javnega uslužbenca Plausteinerja za njegovo neukrepanje kljub ugotovljenim in dokazanim kršitvam ni doletela nikakršna sankcija. To dejstvo dodatno ruši zaupanje v delovanje javne uprave. V sistemu, kjer za storjene napake ne odgovarjajo niti tisti, ki so dolžni na napake opozarjati in jih preprečevati ter ustrezno sankcionirati, sistem zavor in ravnovesij ne more funkcionirati, kar pa je z vidika zagotavljanja sistema parlamentarne demokracije nesprejemljivo.

1.3. Ugotovitve glede obveščanja državnega tožilstva

Pri preverjanju ravnanja tožilstva in ugotavljanja morebitne odgovornosti za neukrepanje je preiskovalna komisija naletela na nepričakovano dejstvo, namreč da tožilstvo o primeru Farrokh sploh ni bilo obveščeno. Gre za ugotovitev, ki v temelju ruši zaupanje v vladavino prava ter v dosledno izvajanje procesnih pravil, ki se uporabljajo v postopku ugotavljanja morebitnih kaznivih dejanj. ZKP je nedvoumen. Tedaj veljavni 148. člen ZKP v 10. odstavku pravi: »Policija pošlje poročilo državnemu tožilcu tudi v primeru, če na podlagi zbranih obvestil ni podlage za kazensko ovadbo.«

Iz pridobljene dokumentacije nedvoumno izhaja, da se je policija aktivno ukvarjala s primerom. V začetku 2011 je sprožila celo nekatere posebne ukrepe (dokument št. 460-77/2010/3 (2202-03)). Pri tem je uporabljala oblike mednarodnega sodelovanja ter izmenjave podatkov. Na podlagi 148. člena ZKP bi morala torej tudi v primeru, če ni potrdila sumov kaznivega dejanja, o tem obvestiti tožilstvo. Tega pa dokazano ni storila. Specializirano državno tožilstvo Republike Slovenije (v nadaljevanju: SDT) je na zahtevo preiskovalne komisije po posredovanju

⁶ Uradni list RS, št. 63/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 69/08 – ZTFI-A, 69/08 – ZZavar-E in 40/12 – ZUJF.

⁷ Uradni list RS, št. 8/01.

dokumentov v zvezi z zadevo »Farrokh« zapisalo naslednji odgovor: »Na podlagi vaše zahteve smo preverili, ali je SDT oziroma pred tem Skupina prejela kakršenkoli dokument (*dopis, obvestilo, poročilo ali kazensko ovadbo*) od drugih državnih organov, nadzornih institucija ali banke, povezan s spornimi nakazili iranske banke na NLB v obdobju 2008 do 2010 – t.i. primer Farrokh. Iz podatkov elektronskih vpisnikov in evidenc tožilstva izhaja, da SDT oziroma Skupina niti v navedenem časovnem obdobju, niti pozneje nista prejela nobenega dokumenta v zvezi s primerom Farrokh, zato posledično o tem ni bil voden tožilski spis.«

Presenečenje nad tem, da o zadevi ni bilo opozorjeno tožilstvo, sta na razgovoru pred Komisijo za nadzor obveščevalnih in varnostnih služb državnega zbora dne 28. 6. 2017 izrazila tudi sedanji pravosodni minister Goran Klemenčič in državni sekretar na Ministrstvu za pravosodje Darko Stare. Slednji je v zvezi s tem dejal: »Če je začetek predkazenskega postopka, katerokoli pooblastilo po ZKP, ali je to tisto najbolj minorno zbiranje obvestil od občanov, kot se reče, mora biti zadeva zaključena s poročilom državnemu tožilcu, ali je sum utemeljen ali ni znakov kaznivega dejanja oziroma ni utemeljen ali pa drugih procesnih razlogov.»

Po natančni preučitvi gradiv, ki so se zbirala oz. so nastala na Policiji in Nacionalnem preiskovalnem uradu (v nadaljevanju: NPU), je preiskovalna komisija ugotovila, da Policija sploh ni pripravila poročila po 10. odstavku 148. člena tedaj veljavnega ZKP. To izhaja iz dokumenta (št. 231-8/2017/1), ki ga je na zahtevo preiskovalne komisije posredovalo Ministrstvo za notranje zadeve. Policija ni pripravila dokumenta za obvestilo državnemu tožilstvu, ki bi bodisi utemeljil bodisi zavrgel sume kaznivih dejanj, čeprav bi to skladno z določili ZKP morala storiti.

Če so bile kršitve določil kazenskega postopka nedvoumno kršene v tako obsežnem primeru, kot je zadeva »Farrokh«, se preiskovalna komisija upravičeno sprašuje (poznavajoč nezadosten izplen pri pregonu kaznivih dejanj bančne kriminalitete), na koliko takšnih primerov procesnih kršitev bi še naleteli pri podrobnejšem preverjanju posameznih preiskav bančne kriminalitete. Glede na to, da gre za tako bistveno kršitev postopka, ki resno načenja zaupanje v zakonito ravnanje organov pregona, preiskovalna komisija pričakuje izvedbo nadzora v Policiji v dotični zadevi in ustrezno sankcioniranje odgovornih.

Preiskovalna komisija posebej izpostavlja dikcijo, ki jo je v prej citiranem odgovoru uporabilo SDT in sicer, da ni prejelo nikakršnega dokumenta ali naznanila ne s strani Policije, ne s strani **'drugih državnih organov, nadzornih institucija ali banke'**. Dejstvo, da SDT eksplicitno navaja tudi druge deležnike (torej ne samo Policijo, ki jo je po ZKP dolžna obvestiti), po mnenju preiskovalne komisije kaže na to, da bi v tako izpostavljenem primeru tožilstvo pričakovalo (po prepričanju preiskovalne komisije pa bi bilo to nujno) vsaj še obvestilo s strani Banke Slovenije, Komisije za preprečevanje korupcije (v nadaljnjem besedilu: KPK), Urada, ministrstev in/ali NLB.

Po mnenju preiskovalne komisije je nerazumljiva odločitev Banke Slovenije, da se ni odločila za vložitev prijave pristojnemu državnemu tožilstvu, glede na ugotovitve, ki jih je zapisala v dveh odredbah NLB.

Preiskovalni komisiji ni znan razlog, zakaj se za prijavo tožilstvu ni odločila KPK, ki je v preteklosti tožilstvu prijavljala bistveno blažje prekrške.

Popolnoma nerazumljiva je tudi odločitev Urada, da svojih sumov ni prijavila pristojnemu državnemu tožilstvu. Tedanji direktor Urada Plausteiner je to na zaslišanju pred preiskovalno komisijo utemeljil takole:

Zaslišanje Andrej Plausteiner:

PREDSEDNIK: »....Zakaj o zadevi Farrokh nikoli niste obvestili tožilstva?«

ANDREJ PLAUSTEINER: »/mol/«

PREDSEDNIK: »V tisti razpravi, spet junija 2011, ste govorili večkrat, na več mestih, kako dobro sodelujete s tožilstvom in aktualne zadeve rešujete skupaj s tožilstvom.«

ANDREJ PLAUSTEINER: »Ja, v tej zadevi ni šlo na tožilstvo, to vidim, težko pa rečem, zakaj.«

1.4. Ugotovitve glede obveščanja Policije

Policijo je o predmetni zadevi podrobneje obvestil Urad in sicer v novembru 2010. Po mnenju preiskovalne komisije je Urad predolgo odlašal s prijavo Policiji. Urad je namreč že v juliju 2010 razpolagal z obremenjujočimi informacijami o poslovanju komitenta NLB Farrokhzadeha, ki jih je pridobil s strani dveh sestrskih organizacij iz tujine. Od odprtja dosjeja 'sumljiva transakcija' v zadevi »Farrokh« do prijave suma kaznivega dejanja na GPU je minilo skoraj 4 mesece, ko bi lahko policija s posebnimi preiskovalnimi metodami prišla na sled dokazom, ki bi potrdili ali ovrgli sum storitve kaznivega dejanja.

Po trditvah tedanjega predsednika KPK Gorana Klemenčiča je Policijo o sumu kaznivega dejanja v NLB na podlagi dokumenta (šlo naj bi za kopijo Odredbe Banke Slovenije, ki je NLB naložila ukrepe na področju preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma), obvestila tudi KPK. Dokument, ki naj bi bil podlaga za prijavo, je KPK pridobila od 'žvižgača', po mnenju tedanjega predsednika komisije predvsem zaradi zaupanja, ki ga je KPK takrat uživala v javnosti. V zvezi s tem je Klemenčič na razgovoru pred Komisijo za nadzor obveščevalnih in varnostnih služb dne 28. 6. 2017 dejal: »Jaz ne vem, kako so znotraj komunicirali na NPU, dejstvo pa je, da je bil ta dokument predan«. Oziroma podrobneje: »Bil je predan osebi, vodji preiskav, gospodu Slodeju⁸ s strani vodje službe za nadzor in preiskave, kopija tega dokumenta mu je bila predana in to je bilo ustrezno tudi zabeleženo. Ali je bil to uradni zaznamek ali je bilo to naznanilo kaznivega dejanja, vam bo povedal. Tega se ne morem spomniti, absolutno pa je bilo to predano na ta način kot je bila običajna, zakonita in primerna praksa.«

Podobno je na seji Komisije za nadzor obveščevalnih in varnostnih služb zatrdil tudi tedanji vodja Službe za nadzor in preiskave v KPK Darko Stare. V zvezi z upravljanjem dokumentarnega gradiva je povedal: »Imeli smo pa tudi, ker smo imeli zelo pogosto sestanke, to je bil naš modus, da smo, ne vem ali inšpekcijo, davčno ali policijo ali urad, pri nas sestanek in smo potem tam že imeli pripravljene dokumente, jih izročili, je bilo to protokolirano v zadevi v spisu, da je bilo dne tega in tega to pa to izročeno.«

Obličnost sodelovanja med KPK, Ministrstvom za notranje zadeve, Policijo in Inšpektoratom Republike Slovenije za notranje zadeve, je bila tedaj podrobneje definirana v Sporazumu o sodelovanju na področju preprečevanja korupcije, ki so ga 6. 1. 2010 podpisali takratni predstojniki omenjenih štirih institucij (Drago Kos, Katarina Kresal, Janko Goršek in Roman Klopčič).

⁸ Robert Slodej, tedanji vodja preiskav na NPU.

Tretji člen tega sporazuma podrobneje definira postopek prijave kaznivega dejanja s strani KPK, in sicer: »Komisija bo zadeve, pri katerih obstajajo razlogi za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, Policiji odstopala v skladu z določili ZKP. Policija pa bo Komisiji posredovala poročila o novih pojavnih oblikah obravnavanih kaznivih dejanj z elementi korupcije, kadar bo na podlagi zbranih obvestil sestavila kazensko ovadbo ali državnemu tožilcu poslala poročilo na podlagi desetega odstavka 148. člena ZKP.«

V 8. členu tega sporazuma je določen tudi komunikacijski kanal za izmenjavo informacij: »Zaradi lažjega in hitrejšega pretoka informacij podpisniki sporazuma vzpostavijo neposredno elektronsko komunikacijo.« To določilo je pomembno z vidika revizijske sledi pri posamezni obravnavani zadevi. V 9. členu (2. odstavek) pa je zapisana še obveza obveščanja GPU: »V primerih, ko Komisija odstopa zadeve sektorju kriminalistične policije posamezne policijske uprave, o tem obvesti tudi Generalno policijsko upravo.«

Ob tem je treba opozoriti na odgovor Policije (št. dokumenta D3193491/K1788014/8369327/2017 (1318136)), ki ga je preiskovalna komisija pridobila v sklopu odgovora KPK na zahtevo komisije o predaji vseh dokumentov v zadevi »Farrokh«, v katerem Policija med drugim zapiše: »Policija z naznanilom oziroma kazensko ovadbo zaradi suma kaznivega dejanja Komisije za preprečevanje korupcije ne razpolaga in ga tudi nima evidentiranega v policijskih evidencah, niti ne razpolaga z dokumenti, iz katerih bi bile razvidne aktivnosti nekdanjih uslužbencev NPU in KPK na to temo.«

Ker gre za popolnoma nasprotni trditvi dveh institucij, preiskovalna komisija predlaga, da se opravi podroben notranji nadzor, kaj se je z dokumentom, ki je bil s strani KPK predan Robertu Slodeju, zgodilo na NPU. Po besedah Gorana Klemenčiča je bila namreč prijava predana na 'način, kot je bila običajna, zakonita in primerna praksa', pa Policija, kot vemo, na koncu ni obvestila tožilstva. Poleg tega naj se v obeh institucijah opravi nadzor nad ravnanjem z dokumentarnim gradivom ter revizijo postopanja v zadevi »Farrokh«v luči procesnih določil Sporazuma o sodelovanju in ZKP.

1.5. Ugotovitve glede politične odgovornosti pristojnih nosilcev javnih funkcij

Ker v konkretnem primeru z vidika politične odgovornosti še niso bile zaslišane vse vpletene osebe, preiskovalna komisija v tem razdelku navaja zgolj ključne ugotovitve, ki so nesporne glede na pridobljeno dokumentacijo. Državni vrh – predsednik Republike Slovenije, predsednik Vlade RS ter finančni, zunanji in notranji minister - je bil podrobneje seznanjen s primerom v obliki posebnega obveščevalnega poročila Sove, v katerem so navedeni vsi ključni parametri in del ozadja zadeve »Farrokh« (**podrobneje o tem v II. Dodatnem vmesnem poročilu**). Nekateri nosilci političnih funkcij so bili obveščeni večkrat. Tako je denimo tedanji finančni minister v zadevi »Farrokh« dobil pisno obvestilo še od Banke Slovenije in od Urada, slednji pa je v zvezi s tem primerom posebej obvestil tudi Ministrstvo za zunanje zadeve. Javne izjave nekaterih tedanjih ministrov, da o tem niso bili obveščeni oz. da so za primer Farrokh prvič izvedeli iz medijev, ne držijo.

Glede na težo ugotovitev, ki so zapisane v Posebnem obveščevalnem obvestilu Sove državnemu vrhu novembra 2010, bi preiskovalna komisija pričakovala, da bi vsaj kdo od nosilcev tedanje oblasti o tem obvestil državno tožilstvo. Ministri in predsedniki vlad so v preteklosti obveščali tožilstvo o domnevno kaznivih dejanjih ali spornih ravnanjih bistveno manjših razsežnosti. Zato je preiskovalni komisiji nerazumljivo, da se prav nihče od prejemnikov posebnega obvestila Sove ni odločil za prijavo ne policiji ne tožilstvu.

Že iz preventivnih razlogov bi po mnenju preiskovalne komisije to morali storiti, zato v konkretnem primeru posebej izpostavljamo vprašanje politične odgovornosti tedanjih nosilcev oblasti.

Ob tem je treba opozoriti na izjavo nekdanjega premiera Janeza Janše ob robu seje Komisije za nadzor obveščevalnih in varnostnih služb z dne 28.6.2017, da ga njegov predhodnik Borut Pahor ob primopredaji poslov februarja 2012 ni obvestil o domnevnem sumu pranja denarja v NLB, čeprav bi ga moral. Glede na težo navedb v posebnem obvestilu Sove, obsegom posla ter neposredno vključenostjo največje državne banke, za katero je bilo tedaj že jasno, da bo potrebovala dokapitalizacijo države, je to težko razumljivo. Ob tem naj omenimo, da predsednik vlade v povprečju prejme 10 posebnih obveščevalnih poročil Sove letno, preiskovalna komisija pa upravičeno dvomi, da je veliko tako alarmantnih, kot je bilo tisto novembrsko iz leta 2010.

1.6. Ugotovitve glede narave transakcij družbe Farrokh Ltd. in povezanih podjetij

Osnova za ugotavljanje storitve kaznivega dejanja pranja denarja ali preprečevanja financiranja terorizma je zaznava sumljive transakcije. Za klasifikacijo neke transakcije kot sumljive mora poslovni subjekt (banka, zavarovalnica...) oblikovati določene kriterije – indikatorje, katerih izpolnitev kaže na sumljivo transakcijo. Potrditev suma izvedbe transakcije, ki kaže na pranje denarja in financiranje terorizma, pa lahko opravijo samo pristojne institucije, v prvi fazi Urad, potem Policija, državno tožilstvo ter na koncu sodna veja oblasti. Tako kot pri ostalih kaznivih dejanjih tudi v primeru pranja denarja in financiranja terorizma velja, da bolj kot je dogodek sumljive transakcije oddaljen, težja je rekonstrukcija primera. V primeru Farrokh se soočamo tako s časovno oddaljenostjo primera kot s pomanjkljivo preiskovanostjo primera praktično vseh deležnikov.

NLB je izvajala transakcije, ki so temeljile na neobičajni, nekonsistentni celo sumljivi poslovni dokumentaciji, a jih kljub temu odgovorni v banki niso ustrezno dokumentirali in pravočasno prijavili Uradu. S tem se je pomembno zmanjšala možnost, da se sumljiva transakcija preišče, sum pa potrdi ali zavrže.

Preiskovalna komisija je ugotovila, da je na NLB nabor relevantnih indikatorjev obstajal, vendar pa v primeru Farrokh (za razliko od nekaterih drugih primerov) indikatorji niso bili upoštevani. Namesto tega so se na NLB odločili, da bodo 'čakali' na prvo naslednjo sumljivo transakcijo in jo šele tedaj prijavili Uradu. Ta odločitev na NLB pa ni temeljila na nekih notranjih pravilih ali uporabi indikatorjev, ampak je bila popolnoma diskrecijske narave. Vodstvene strukture v NLB zato nosijo polno odgovornost - objektivno in subjektivno.

V zadevi »Farrokh« se je na dogajanje v največji državni banki zelo počasi odzival tudi Urad. Nekdanji direktor Urada je na zaslišanju pred preiskovalno komisijo sicer trdil drugače. Po njegovem dolžina trajanja postopka ni bila neobičajna in jo je treba razumeti tudi z vidika pomanjkanja finančnih sredstev in kadrov. Komisija trdi nasprotno, da je večmesečni postopek neobičajen predvsem zato, ker so na Uradu v vmesnem času zgolj poizvedovali o sumljivi transakciji, potem pa policiji predali primer brez kakšne bistvene dodane vrednosti, praktično v enaki obliki, kot so ga prejeli.

Istočasno so v postopku preiskave izločili motiv za izvedbo celotne iranske sheme v NLB. Prišli so namreč do sklepa, da ni zaznati predhodnega kaznivega dejanja, zatoj tudi ne moremo govoriti o pranju denarja. Komisija pri tem opozarja: motiva in predhodnega kaznivega dejanja ni bilo mogoče dokazati zato, ker Urad in kasneje policija nista ustrezno obravnavala primera, oziroma sta ignorirala informacije, ki bi lahko omogočale preiskavo v tej smeri. Pri 30.000 transakcijah je treba preiskati vsako izmed njih, ne pa na podlagi ene sklepati na ostalih 29.999. V poročilu opisujemo nekatere primere, ki so očitno ostali spregledani, tako na Uradu kot na Policiji.

Po več indikatorjih je šlo za utemeljen sum pranja denarja, vsi vpleteni (NLB, Urad, Banka Slovenije, Policija) pa so prišli do zaključka, da je primer sicer res zelo nenavaden, a da ni sporen. Toda pozor, do tega zaključka so prišli na podlagi dejstva, da primer ni bil preiskan z dolžno skrbnostjo.

Na NLB so mimo vseh pravil zelo dolgo ugotavljali ali so transakcije sumljive ali ne, pri čemer so ignorirali vrsto ključnih informacij (neobičajno poslovno dokumentacijo, dejstvo da komitent za transfer sredstev uporablja tehniko pranja denarja ...).

Na Uradu so iz preiskovalni komisiji neznanih razlogov izjemno dolgo obravnavali sumljivo transakcijo in zgolj pridobivali poizvedbe, ki niso dodale novih spoznanj v preiskavi. Cel proces je potekal tako dolgo, da je komitent lahko nemoteno posloval dalje.

Policija po prejemu dokumentacije iz Urada in opravljeni preiskavi suma pranja denarja in financiranja terorizma o tem ni obvestila državnega tožilstva, čeprav bi to po zakonu morala narediti. Po približno letu dni je primer zaprla brez posebnih ugotovitev in poročila.

Banka Slovenija kljub svoji regulatorni vlogi ni preverjala sistema preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma v NLB. Izkazalo se je, da je bil sistem v NLB ne samo nedodelan ampak pravzaprav neobstajajoč. Banka Slovenije je utemeljeno sprožila prekrškovni postopek zoper NLB v zvezi s transakcijami, vendar je kasneje pregon brez utemeljenega pojasnila opustila.

Preiskovalna komisija ugotavlja, da primer ni bil ustrezno raziskan. Vrsta informacij je bila spregledana, številni dokumenti pa niso bili proučeni ali medsebojno križani. Komisija ne more podati enoznačnega dogovora ali je do tega prišlo zaradi tega, ker je sistem preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma v obdobju med 2008 in 2011 v Sloveniji povsem odpovedal (pri vseh deležnikih), ali pa je šlo za naklepno delovanje zelo vplivnih skupin, katerih povezave so segale vse do visokih političnih struktur. Ta odgovor bo morala dati nadaljnja preiskava. Glede na to, da je opustitev dolžnosti ravnanja zaslediti prav pri vseh institucijah, preiskovalna komisija ne izključuje možnosti, da je bila torej površnost naklepna.

1.7. Možna kazniva dejanja

Na podlagi v poročilu predstavljenih dejstev in dokazov, ki jih je preiskovalna komisija obravnavala v primeru »Farrokh«, je z veliko verjetnostjo mogoče sklepati, da je britanski državljani Farrokhzadeh Iraj s poslovanjem povezanih podjetij, ki jih je lastniško in upravljavsko obvladoval in finančnimi transakcijami preko transakcijskih računov odprtih za ta podjetja v času od 8.12.2008 do 23.12.2010 pri NLB d.d., storil nadaljevano kaznivo dejanje Pranje denarja po 245. členu, točka 3, KZ-1 (Kazenski zakonik-1, Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo s spremembami in dopolnitvami) s tem, ko je skoraj v celoti zadostil pogojem in indikatorjem za prepoznavanje strank in transakcij, v zvezi s katerimi obstajajo razlogi za sum pranja denarja ali financiranja terorizma (zapletenost in obseg izvajanja transakcij, neobičajna sestava, vrednost ali povezanost transakcij, ki nimajo jasno razvidnega ekonomskega ali pravno utemeljenega namena, oziroma niso v skladu, ali so v nesorazmerju z običajnim oziroma pričakovanim poslovanjem stranke, in druge okoliščine, ki so povezane s statusom ali drugimi lastnostmi stranke) po takrat veljavnem 51. členu Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT, Uradni list RS, št. 60/07, 19/10) ter s tem izpolnil tudi zakonske znake po 245. čl. KZ-1, ki opredeljujejo zakonski stan načina izvedbe kaznivega dejanja pranja denarja. Ali je takšno nadaljevano kaznivo dejanje res storil in ali so bile izpolnjene tudi vse ostale zakonske predpostavke, ki kaznivo dejanje Pranje denarja po 245. čl. KZ-1 opredeljujejo, pa bodo morali povedati organi preiskovanja in pregona, ko in če bodo ugotovili, da je Farrokhzadeh posloval z denarjem za katerega je vedel, da je bilo pridobljeno s kaznivim/i dejanjem/i. Ker je Farrokhzadeh z načinom poslovanja preko transakcijskih računov NLB d.d. navedena dejanja na enak način konstantno, nadaljevano opravljal (ponavljal posamezna samostojna domnevna kazniva dejanja) v času dveh let, se za čas storitve kaznivega dejanja v skladu s KZ-1 šteje čas, ko je opravil zadnje dejanje iz sestave nadaljevanih kaznivih dejanj (ko je torej opravil zadnjo transakcijo na oziroma iz TRR navedenih podjetij), s tem pa tudi zastaranje kazenskega pregona prične teči s tem dnem (člen 91/4, KZ-1). Ker se za kaznivo dejanje Pranje denarja po 245/3 členu KZ-1 storilcu lahko izreče do osem let zavora in denarna kazen, kazenski pregon v skladu s členom 90, odstavek 1/3 v povezavi z 2. odstavkom istega člena KZ-1, zastara po dvajsetih letih od storitve kaznivega dejanja.

Ker je v času poslovanja in opravljanja plačilnega prometa omenjenih podjetij in Farrokhzadeha preko TRR pri NLB d.d., že veljal novi KZ-1, ki opredeljuje tudi novo kaznivo dejanje Financiranje terorizma (109. čl) za katerega je storilcu po 1. odstavku mogoče izreči kazen zavora od enega do desetih let, po 3. pa od treh do petnajstih let, kazenski pregon v skladu z določbami 90. člena tega zakona zastara v dvajsetih, oziroma tridesetih letih. Obstoj navedenega kaznivega dejanja pa bo morala dokazati nadaljnja preiskava pristojnih organov, v primeru potrjenega utemeljenega suma storitve takšnega kaznivega dejanja, pa bo zoper omenjenega mogoče podati kazensko ovadbo tudi za to kaznivo dejanje po členu 109/1. ali 2. ali 3. odstavku KZ-1, odvisno od ugotovitev pristojnih organov.

Ker so bili v poslovanje, spremljanje in nadzor poslovanja podjetij in opravljanja plačilnega prometa v lasti in upravljanju komitenta NLB d.d., Farrokhzadeh Iraj, v skladu z različnimi predpisi in pravnimi akti, tudi mednarodnimi, vpleteni

tudi različni nivoji in segmenti organizacijske strukture NLB d.d., Banka Slovenije kot regulator in nadzornik zakonitosti in pravilnosti delovanja plačilnih sistemov v Republiki Sloveniji, Urad RS za preprečevanje pranja denarja, ki med drugim opravlja naloge preprečevanja in odkrivanja pranja denarja in financiranja terorizma, Policija kot organ preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj, pa tudi drugi organi in institucije, ki so že po svoji funkciji delovanja in vsebine nalog, ki jih opravljajo in so zadolženi zanje, vpleteni v dolžnostno ali funkcionalno ravnanje obveščanja pristojnih organov ob vedenju in seznanitvi z informacijami, ki se nanašajo na kazniva dejanja, torej tudi tista, ki se nanašajo na pranje denarja in financiranje terorizma. Pri tem so v skladu z določbo 145. člena Zakona o kazenskem postopku (ZKP-UPB8, Ur.l. RS, št. 32/2012 z dopolnitvami in popravki) mišljeni vsi državni organi kot formalni predlagatelji ovadbe, kot dejanski pa uradne osebe v teh organih, če so pri opravljanju svoje službe izvedele za kaznivo dejanje, torej tudi Vlada RS, njen predsednik ter posamezni ministri in predsednik države kot najvišji organ reprezentativnosti države.

Odgovornost pristojnih posameznikov v posameznih organih in institucijah za njihovo dolžnostno ravnanje/neravnanje, tudi v primeru »Farrokhzade«, pa ni vezana na dejanski obstoj in storitev kaznivih dejanj Pranja denarja in/ali Financiranja terorizma po KZ-1 (razen v primeru sotorilstva ali pomoči pri sami izvršitvi), temveč že na samo možnost in sum, da sta bili izvršeni oziroma, da bi lahko bili izvršeni, saj se indikatorji v skladu z ZPPDFT, ki so tudi del zakonskega stanu teh kaznivih dejanj po KZ-1, nanašajo prav na okoliščine za prepoznavo dejanj, ravnanj in načinov delovanja storilca, ter posledično preprečitve storitve navedenih kaznivih dejanj, zaradi česar jih je potrebno sistemsko, permanentno in odgovorno spremljati, nadzorovati, preverjati in analizirati, ter odvisno od organa oz. institucije z njimi ravnati glede na pristojnosti, ki so jim določene za takšne primere. V primerih, ko odgovorni in pristojni posamezniki naklepno/zavestno opustijo dolžno izvajanje zakonsko ali z drugimi predpisi določenih pristojnosti in nalog nadzorstva ali drugače nevestno ravnajo, pa kazenska zakonodaja predvidena tudi sankcije za takšna ravnanja, saj jih inkriminira kot kaznivo dejanje Nevestnega dela v službi po 258. členu KZ-1, za katerega je mogoče storilcu izreči denarno kazen ali zapor do treh let. Pri tem v skladu z določbo 90. člena, odstavek 1/4 v povezavi z 2. odstavkom istega člena KZ-1, pregon storilca zastara po desetih letih od storitve kaznivega dejanja. Zaradi takšnih pravnih kvalifikacij in v poročilu komisije opisanih in ugotovljenih dejanskih ravnanj oz. opustitev dolžnostnega ravnanja posameznih odgovornih oseb v NLB d.d., Uradu RS za preprečevanje pranja denarja, Banki Slovenije in Policije, bi zoper te osebe, ob predpostavki dokazanega utemeljenega suma naklepa, bilo mogoče podati kazenske ovadbe za kaznivo dejanje Nevestnega dela v službi po 258. Členu KZ-1.

V poročilu komisije opisana določena ravnanja članov Uprave NLB d.d., ki bi lahko pomenila in povzročila veliko finančno oškodovanje družbe in pridobitev velike premoženjske koristi posamezniku, komitentu NLB d.d., Farrokhzadeh Irajju in njegovim podjetjem, pa bi bilo mogoče, zaradi suma storitve povzročitve takšnega stanja opredeliti tudi kot kaznivo dejanje Zloraba položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti po 240/2 členu KZ-1 oz. kot kaznivo dejanje Zloraba uradnega položaja ali uradnih pravic po členu 257/5 istega zakonika, ter na podlagi takšnih ugotovitev zoper odgovorne, po navedenih členih KZ-1, podati kazenske ovadbe na pristojno tožilstvo. Zakon v obeh primerih izpolnitve zakonskih znakov navedenih kaznivih dejanj predpisuje zoper storilca izrek

zaporne kazni od enega do osmih let, zaradi česar kazenski pregon po določbi 90/3 člena KZ-1 zastara v 20 letih od storitve dejanja.

Ker se v poročilu komisije ob ugotovljenih dejstvih, posameznih predstavljenih in obravnavanih dokazih ter kot nenavadnega primera kot celote, utemeljeno odpira vprašanje možnosti suma sodelovanja in/ali pomoči odgovornih posameznikov višjega menedžmenta, tudi posameznih članov uprave NLB d.d. v času poslovanja Farrokhzadeha in njegovih podjetij preko transakcijskih računov odprtih pri NLB d.d., najmanj pri morebitnem kaznivem dejanju Pranja denarja po členu 245/3, KZ-1, bi bilo mogoče po preiskavi pristojnih organov in morebitni ugotovitvi utemeljenega suma sotorilstva ali/in pomoči Farrokhzadehu pri kaznivem dejanju Pranja denarja, za to kaznivo dejanje podati kazensko ovadbo po členu 245/3 ali 5 v zvezi z 20. ali 38. členom KZ-1, tudi zoper utemeljeno osumljene posameznike v NLB d.d.

Vsa kazniva dejanja, ki bi jih bilo domnevno mogoče očitati posameznikom, pa tudi pravnim osebam, če so v skladu z zakonom za kaznivo dejanje odgovorne tudi pravne osebe, so bila storjena v času veljavnosti novega Kazenskega zakonika KZ-1, ki velja od 1.11.2008 naprej in je v primerjavi s prejšnjih zakonikom zastaralne roke za navedena (pa tudi na splošno) kazniva dejanja znatno podaljšal, zato kazenski pregon za možna očitana kazniva dejanja domnevnih storilcev v primeru »Farrokhzadeh«, pri katerih zastaranje pregona poteče v desetih letih od storitve kaznivega dejanja, zapade najprej v začetku leta 2019.

2. BISTVENE UGOTOVITVE

Na podlagi odgovorov prič pred preiskovalno komisijo, po skrbnem pregledu zasežene ter druge relevantne dokumentacije, preiskovalna komisija sprejema naslednje bistvene ugotovitve:

Na NLB so v letu 2009 in 2010 izvajali plačilni promet s tujino za komitenta Iraja Farrokhzadeha po modelu, ki je tipičen za pranje denarja in financiranje terorizma. Glede na tipologije pranja denarja, prikrivanje izvora sredstev ter interne ter eksterne indikatorje je šlo v tem primeru za utemeljen sum pranja denarja in/ali financiranja terorizma.

V NLB je bil v obdobju med 2007 in 2011 praktično nedelujoč sistem preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma za kar tedanje uprave nosijo objektivno in subjektivno odgovornost.

Vodstvene strukture so bile o tem obveščene in bi se tega morale zavedati. Najmanj dvakrat jih je v preučevanem obdobju na to opozorila interna revizija.

NLB konkretnih transakcij kljub izpolnjevanju internih indikatorjev, ki so kazali na sum pranja denarja in financiranja terorizma, ni prijavila Uradu za preprečevanje pranja denarja, čeprav so bile vodstvene strukture o sumu pravočasno in primerno opozorjene s strani operativnih ravni.

Uprava banke je bila podrobno seznanjena s poslovanjem družbe Farrokh Ltd. preko NLB. Preiskovalna komisija upravičeno domneva, da se je

poslovanje z družbo kljub opozorilom internih struktur lahko nadaljevalo zgolj zaradi podpore uprave.

Regulator Banka Slovenije preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma ni sistematično nadzirala. Dopustila je, da je imela največja državna banka NLB nedelujoč sistem preprečevanja pranja denarja. S tem je Banka Slovenije opustila svojo regulatorsko vlogo in povzročila sistemsko tveganje na slovenskem bančnem trgu.

Urad za preprečevanje pranja denarja v konkretnem primeru ni opravil z Zakonom o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma naloženih mu nalog. Ravnal je površno, neprofesionalno, ni upošteval opozoril, ki so prihajala iz tujine, hkrati pa svojo vlogo nadzorne institucije opravljal izrazito pasivno. Za takšno ravnanje tedanji direktor nosi objektivno in subjektivno odgovornost.

Komitent Farrokhzadeh je v obdobju, ko je bilo njegovo poslovanje s strani Urada za preprečevanje pranja denarja že označeno za sumljivo in so ga spremljale in preiskovale Sova, Policija, Banka Slovenije, Urad za preprečevanje pranja denarja, o njegovem poslovanju pa je bil obveščen celotni politični vrh, še naprej nemoteno posloval.

Celoten tedanji politični vrh je bil podrobno obveščen o sumih, ki spremljajo poslovanje komitenta Farrokhzadeha z državno NLB, a ni ukrepal. Pri tem nosi subjektivno in objektivno odgovornost, ker je opustil dolžno ravnanje.«

Sestavni del Bistvenih ugotovitev je tudi besedilo, ki ga je v nadaljevanju moč najti v Dodatnem vmesnem poročilu (št. 900-12/17-18/16, z dne 5. 9. 2017), ki predstavlja dejstva iz parlamentarne preiskave, opravljene zaradi varstva tajnosti **brez navzočnosti javnosti** in ki je sestavni del tega vmesnega poročila.

Preiskovalna komisija **predlaga, da državni zbor na podlagi 24. člena Poslovnika o parlamentarni preiskavi sprejme navedene bistvene ugotovitve.**

*PREDLOG SKLEPA ZA SEJO
DRŽAVNEGA ZBORA*

Preiskovalna komisija predlaga, da državni zbor po obravnavi tega Vmesnega poročila sprejme sledeči

S K L E P :

- »1. Državni zbor predlaga, da Ministrstvo za notranje zadeve – Generalna policijska uprava, Ministrstvo za finance (Urad za preprečevanje pranja denarja), Banka Slovenije in Komisija za preprečevanje korupcije v roku treh mesecev opravijo interni nadzor z vidika pravilne uporabe področnega materialnega in procesnega prava oziroma internih postopkov organa pri postopanju v zadevi »Farrokh« s poudarkom na odgovornosti nosilcev pooblastil v resornih organih ter o tem obvestijo državni zbor.
2. Državni zbor predlaga Vladi Republike Slovenije, da kot skupščina Slovenskemu državnemu holdingu naroči podrobno poročilo o zadevi »Farrokh« z navedbo vseh posameznikov iz NLB, ki so sodelovali, oziroma so bili vključeni v odločitve banke v zvezi s poslovnim odnosom banke s komitentom z navedbo položajev, ki jih omenjeni zaposleni zasedajo danes v strukturi NLB, ter o tem obvesti državni zbor.
3. Državni zbor nalaga Preiskovalni komisiji za ugotavljanje zlorab v slovenskem bančnem sistemu ter ugotavljanju vzrokov in odgovornosti za že drugo sanacijo bančnega sistema v samostojni Sloveniji, da Vmesno poročilo, Dodatno vmesno poročilo in II. Dodatno Vmesno poročilo skupaj s prilogami posreduje Nacionalnemu preiskovalnemu uradu pri Ministrstvu za notranje zadeve in Specializiranemu državnemu tožilstvu Republike Slovenije kot vlogo – naznanitev sumov storitve kaznivih dejanj notranje in zunanje bančne kriminalitete«.

